

Üheskoos kasvamise võlu

Meelike Saarna

psühholoogiline nõustaja, perekeskuse Sina ja Mina koolitaja
ilmunud ajakirjas Meie Pere mais 2009

Minu käest küsitakse vahel: sa õpetad lapsevanemaid, kas neid, kelle on kaagid lapsed?

Ei ole, vastan mina.

Aa, need on siis halvasti toimetulevad vanemad, arvatakse.

Sugugi mitte, vastan mina.

Et siis päris tavalised lapsevanemad ja päris tavalised lapsed?

Jah, täiesti tavalised isad-emad, täiesti harilikud lapsed, ütlen mina.

Oot, aga miks nad siis perekooli tulevad? päritakse nüüd.

Kõik me soovime, et läbisaamine meile kallite inimestega, eelkõige laste ja abikaasaga, oleks tulvil soojust ja üksteise toetamist. Lähisuhted on ju inimelu kõige tähtsamad suhted, just nende kvaliteedi kaudu määratleme kogu oma elu kvaliteeti.

Aga kui palju on selliseid, mõnelegi utoopilisena tunduvaid häid lähisuhteid?

Heameelel looksime suhteid, kus igäüks tunneks end väärtusliku ja armastatuna ning kus suudaksime erimeelsusedki lahendada teineteisele haiget tegemata. Aga kuidas luua selliseid suhteid?

Nendel, kes lapsevanemaid koolitavad, ongi eesmärk tolele kuidas-küsimusele vastata – anda vanematele teadmisi ja oskusi heade lähisuhete kujundamiseks.

Pissiv kana ajaloo prügikasti

Ajalooliselt pole head suhted ja kasvatamine kuigi tihedalt seotud. Kasvatamine on ikka olnud seotud käsulaudadega. Eks ole tuttav: laps peab tegema seda, mida vanem ütleb ja üldse räägib ta ainult siis, kui kana pissib.

Tavaliselt öeldakse: selleks, et lapsest kasvaks nn korralik inimene, tuleb teda kõvasti kasvatada, justkui vanem vaid kasvataks ja nagu lapse asi oleks aina kasvada – parem, kui vanemale vastuvaidlematult kuuletudes. See mõttekäik on levinud, kuid tõele au andes on see ajast ja arust. Arusaam, et võim on suurepärane viis lapse (või ükskõik kelle) mõjutamiseks, ei vasta tõele.

Tänapäevane, aina rohkemate vanemate poolt äraproovitud tõdemus on, et mõjususe saavutamiseks on palju efektiivsemaid ja mis eriti tähtis, häid suhteid säilitavaid viise. Nendeni kasvada saab õppides ja seda tuleb teha nii lapsel kui ka lapsevanemal endal. Kasvame koos – see võiks olla sõnapaar, mis sobiks välja vahetama liialt ühesuunalist kasvatamise-sõna.

Probleemne laps või probleem suhetega?

Mõni aeg tagasi külastas Eestit tuntud taani pereterapeut Jesper Juul. Kauaaegse peredega töötamise kogemusega mees rääkis veenvalt, kuidas uus aeg ja muutunud maailm on loonud vajaduse reformida ka laste kasvatamise põhimõtteid. Üks väga kujukas näide tema jutus puudutas õpetaja-õpilase suhet, mis on läbi aegade põhinenud selgel rollijoonisel: õpetaja asi oli õpetada ja kontrollida, õpilase asi sõna kuulata ja õppida.

Koolis on tihti nii, et kui laps ei õpi, ei kuuletu, käitub väljakutsuvalt vms, suhtutakse temasse kui karistust väärivasse „pahasse“. See laps nimetatakse probleemseks, andes seega selgesti märku, et probleem on lapsel, mitte õpetajal. Jesper Juul rõhutas, et

lapse arengut toetav ja abistav suhtumine selle näite puhul on, et probleem pole mitte lapsel – probleem on meil: nii õpilasel kui õpetajal, nii lapsel kui ka lapsevanemal. Lapsed ei ole koolis ega kodus ammu enam vaid õppija ega kasvatatava rollis, nad on kõikjal kogu täiega, kogu oma eluga, nad pakuvad meile, täiskasvanule, ei rohkem ega vähem kui võrdväärset suhet iseendaga, toonitas Juul. See on täiesti uus olukord nii pedagoogidele kui ka vanematele. Ja seetõttu ei tulda sellega toime.

Mina olen sama väärtuslik kui sina

Kui Jesper Juuli käest selsamal kohtumisel küsiti, kuidas väljakutsega hakkama saada, et mis siis üldse toimib, vastas pereterapeut: minu kogemus näitab, et kindlasti toimivad Thomas Gordoni põhimõtted. Tõepoolest, nii pereteraapia, mille esindaja on Juul, kui ka Gordon näevad eelpool toodud näidet sarnases valguses: probleem pole inimestes, probleem on suhetes.

See tõdemus viib meid tagasi 1960. aastate Ameerikasse, mil maailmakuulus psühhoterapeut Thomas Gordon terapeudina tegutsedes avastas, et sugugi mitte kõik patsiendid ei vaja teraapiat, vaid tunnevad puudust hoopis kõige elementaarsematest teadmistest-oskustest, mis aitaksid luua ja säilitada häid suhteid. See oligi algtõuge tulevaste Gordoni koolituste sünniks.

Aastate jooksul töötas ta välja programmid lapsevanematele, noortele, juhtidele ja õpetajatele. Eestis on kõige enam levinud Gordoni Perekooli nime all tuntud lapsevanemate koolitus, kuid ka õpetajate ja noorte omad.

Kõik need koolitusprogrammid põhinevad baasilistel suhtlemisoskustel alustades kuulamise ja lõpetades konfliktide lahendamisega. Õpetamise laiem alus on humanistlik mõtteviis, mille kohaselt inimene on eelkõige väärikas olend.

Väärtuslikkusetunne ja eneseusaldus on hea kapital laste kasvatamisel – tasub tegelda enesearenguga, et elu lapsevanemana hõlpsam oleks ja enam rahulolu pakuks.